

TRILÓGIA

BORDÁS GYÖZÖ

I. A KÜLÖNÖS HALOTT

Amikor újból szeptember közepét jelezte a naptár, szóltam apámnak, hogy ideje lenne már elutazni az öreghez és segíteni neki. Apám helyeslően bólogatott, és szólt anyámnak, csomagolja össze ruhatáram egy részét, mert ilyenkor már az öregnek szüksége van segítségre és jó lesz, ha elmegyek hozzá. Anyám bőröndbe rakta a szükséges holmit, és vonatra ültettek.

Hideg szél fújt és esett az eső, amikor megérkeztem a kis városba. Az utam egyenesen az öreghez vezetett. Bukdácsoltam a sötét utcákon, egyszer el is estem, csupa sár lettem.

Amikor megérkeztem, az utcára nyíló műhelyablakon keresztül benéztem. Az öregnél többen is voltak, szótlanul álltak, ő pedig dolgozott. Erőt vettem magamon, és benyitottam a vasajtón, amely irtózatosan csikorgott. Ott álltam a terasz előtt, és vártam, hogy az öreg kijön, de nem jött ki, én pedig nem mertem bemenni, féltem a vendégektől, azok rideg tekintetétől, amelytől már egészen elszoktam. A gyászruhás embereket sohasem kedveltem. Sokáig álltam ott egy helyben, aztán eszembe jutott Dakszi. Csodáltam, hogy ő sem jött elém, pedig régebben még be sem értem, már előre megérezte jöttömet, s ott vonított a kapunál. Egy ideig gondolkodtam a füttyjelen, amellyel Dakszit szólítani szoktam, de most az sem jutott eszembe.

Már meguntam a várakozást, és elhatároztam, bemegyek. Lenyomtam a kilincset, és beléptem. Az öreg felnézett, és abbahagyta a munkát. Hozzámjött, s mintha ezt mormogta volna:

— Már vártalak, hol vagy ilyen sokáig?

Nem válaszoltam semmit, igaz, nem is tudtam volna, mit mondjak. Az öreg kezembe nyomta a lakáskulcsot, és beküldött.

A hosszú és tágas folyosón mentem, amikor előkerült Dakszi is. Csóválta a farkát, és a lábamhoz dörgölődött.

— Na, mi az, kiskutyám? — kérdeztem.

Dakszi vakkantott egyet, különben rendkívül értelmes állat volt, meg-
rázta bozontos bundáját. Az esőcseppek arcomra szálltak, és kellemetlen
érzést váltottak ki bennem. A ruhámra is ráfröcskölődött, de a sár miatt
ott nem lehetett észrevenni. Kinyitottam a lakásajtót, és bementem. A
bőröndöt a sarokba helyeztem, és átöltöztem.

Mire visszamentem a műhelybe, a vendégek már nem voltak ott.

— Sok munkánk lesz — szólta az öreg mély, a szokottnál dübörgőbb hangon.

— Nem baj, legalább jól fogunk keresni — mondtam.

— Te szereted, ha sok a munkánk? — kérdezte az öreg.

Kissé meglepett a váratlan kérdés, de egyből válaszoltam.

— Igen — mondtam —, majd sok borraivalót kapok.

— Nem szabad ilyen anyagiásnak lenned — mondta —, mert egyszer majd rajtad is keresnek és az nem fog tetszeni.

— Hol van az még? Viszont én keresni akarok — mondtam.

— Lehet — válaszolta az öreg.

Másnap már én is elkezdtem dolgozni. A fenyővágás volt a munkám. Az öreg egy nagy tarisznyát adott, meg egy metszőollót. Elmagyarázta, hogy kell levágni a fenyőt, és megjegyezte, hogy csak a haragoszöld fenyőből vágjak, mivel eddig csak egyszerű halottaink vannak.

Ezt egyáltalán nem értettem. Hogy létezhetnek egyszerűbb halottak. Szerettem volna megkérdezni az öregtől, de féltem, hogy rámkiált és majd azt mondja: „te ehhez nem értesz”. Ezért inkább nem kérdeztem semmit.

Engedelmesen kimentem a fenyvesbe. Dakszi is velem jött. Jól fölöltöztem, pedig az eső is elállt és kisütött a nap, de mindent magamra vettem, mert különben összevissza szurkáltam volna magam.

Fölmásztam a fára, ebben különben is nagyon ügyes voltam, néha öt-méteres törzset is megmásztam. Fölültem egy vastag ágra, nehogy leessenek. Amikor megtelt a tarisznya, lejöttem és elvittem az öregnek.

Talán már negyedszer fordultam, mikor az öreg szólta, hogy most egy tarisznya ezüstfenyőt hozzak neki, mert újabb halottat jelentettek be.

— Ez nem olyan egyszerű halott? — kérdeztem.

— Ez nem egyszerű — válaszolta az öreg —, de ne kérdezősködj, inkább lódulj.

Meghoztam az ezüstfenyőt is, és az öreg most kivételesen drótból készítette a rámát.

— Lám, nem akármilyen halott, ennek nem is jó a fűzfaráma — gondoltam, majd ki is mondtam.

— Igen — felelte —, ennek nem jó fűzfaágból.

— Pedig azokból még a raktárunkban is van? — kérdeztem.

Délutánra elkészítette a koszorút. Öt ezüstfenyős és három haragoszöld fenyős koszorú állt készen.

— Most ezeket elviszed — szólta az öreg. — Az ezüstfenyősöket abba a márványlapos házba, a többit pedig széthordod a megadott címekre.

A koszorúkat kettesével hordtam, többet nem bírtam egyszerre vinni. A márványlapos házba háromszor is mentem. Bent fekete ruhás emberek álltak, és a koszorúkat a koporsóra helyezték.

Amikor harmadszor fordultam és átadtam a fönmaradt egy koszorút, egy kicsit vártam és a markomat dörzsöltem. Vártam a fekete ruhás embert, gondoltam, majd visszajön. De hiába vártam. Senki se jött ki, a fekete ruhás ember sem. Mindannyian bent voltak, és sírtak a koporsó mellett.

A sírás zavart és ezért nem mertem bemenni a szobába, pedig szerettem volna megnézni ezt a különös halottat. Amikor először jöttem a koszorúkkal, félve léptem be a kapun, talán legjobban a különös halottól féltem. Aztán bent meggyőződtem, hogy az sem lehet különösebb és fur-

csább, hiszen a bent levők hasonlóan viselkednek, mint a többi halottas házban. Borraivalót nem kaptam.

Szomorúan mentem vissza az öreghez, és most már bizonyos voltam abban, hogy ez a halott csak azért lehet különös, mert hozzátartozói nem adnak borraivalót.

Amikor a haragoszöld fenyőket is széthordtam, boldogan tértem vissza, sok pénzt adtak, igaz, nem tudtam megszámolni, mennyi az, de sok papír volt a kezemben. Pedig azok csak egyszerű halottak voltak.

Tényleg sok halott volt, és én egyre vágtam a fenyőt, de mindig csak haragoszöldet, az öreg pedig készítette a koszorúkat. Örültem, hogy nincs több különös halott, mert mindig kaptam borraivalót.

Azután évekig nem voltam az öregnél. Már rég iskolába jártam, amikor megérkezett a távirat, amely azt jelezte, hogy az öreg meghalt. Elutaztam hozzá, és haragoszöld fenyőből készítettem neki koszorút.

II. A KŐFARAGÓ

Az őszt mindig a szigeten töltöttük. Nagyon szerettük ezt a barátságos helyet, csöndjével és egyetlen lakójával, az öreg kőfaragóval. Ő volt az egyetlen, aki nem ment vissza a városba, még télre sem, amikor a jugo szinte elviselhetetlenné vált. Mindig várt bennünket az öreg. Sokszor kiállt a mólóra, még akkor is, ha tudta, hogy még nem érkezhetünk meg, sokkal előbb, mint ahogy jövetelünket jeleztük volna. A vendéglős lánya széttárt karokkal érkezett, az öreg elvette tőle az edelt és bánatosan ment vissza a házába.

Ősz haját már messziről megpillantottuk, ott állt, természetes alakja szinte belenőtt a kősziklába. Állt és nézett, várta, hogy a motorcsónak partot érjen. Amikor megpillantott bennünket, karját a magasba emelte. Haját lengette a szél.

Kézfogáskor éreztük, tenyere barázdái elmélyültek.

— Munkáskéz ez, fiaim — mondta. — Sok követ szétvert ez a kéz, sok sírkövet készített már.

Nyugodt volt. Látszott rajta, hogy örül.

Zsiga mellém állt, furcsán nézett, és valamit mormogott magában.

— Az öreg meg fog halni — mondta.

— A fenét, szívós a dalmát ember — mondtam.

— Majd meglátod.

— Hagyj békén a hülyeségeiddel. Fáradt vagyok és ideges.

Az öreg szokása szerint fölvezetett fennünket a lakására. Cipeltük utána a nehéz hangszereket, némák voltunk, szemmel láthatóan fáradtak. Kiertünk a sárguló eperfa alá, az öreg jó vörös bort hozott. Ittunk. Nagyon jól esett. Bob bírta a legjobban. Ő nem volt fáradt és azért is tudott clyan sokat mesélni a vendéglős lányának. Zsigával úgy éreztük, elzsibbadtunk, nem néztük a lányt, lehet, hogy szép volt. Szóltunk az öregnek, lefekszünk. Elindultunk az emeletre. Az öreg elől ment, nehézkesen mozgott. Mi utána mentünk, hangszereinket cipeltük. Bob a két gitárt könnyedén a vállára kapta, úgy ment. Rám maradt a nagydob, ami a legnehezebb volt, éreztem, roskadok alatta. Amikor beértünk a szobába, leültünk. Ittunk, majd lefeküdtünk. Késő este ébredtünk föl. Pihentnek éreztük magunkat, ezért elindultunk, gondoltuk, körülnézünk a parton. Az

öreg adott egy liter bort is. Zsiga a zsebébe dugta, és elindultunk a nagy lámpákkal. Mindenütt csend volt.

Nem volt sok pénzünk, de gondoltuk: a tenger ellát bennünket élelemmel. Csónakot kerestünk. Szerettünk volna kievezni, halat fogni. Fáradozásunk azonban hiábavaló volt, nem találtunk csónakot, ezért leültünk és újból ittunk. Szédültem tőle, nem bírtam a sok ivást. Nem szoktam meg az erős dalmát bort. Hallgatnom kellett volna az öregre. Nem akartunk vizet is cipelni magunkkal, igaz, az öreg nem is erőltette. Azt mondta, ismeri már a vajdasági embereket, azok sohasem keverik a vörös bort vízzel.

Kissé elszomorított bennünket, hogy nem találtunk csónakot. Visszaementünk, az öreg kint állt, gondolataiban a köveket formálta.

— Sokan halnak meg mostanában — mondta.

— Miért? — kérdeztük.

— Ilyenkor, ősszel halnak meg legtöbben.

Az öreg az égre nézett.

— Mondom, az öreg meg fog halni — hajolt hozzám Zsiga.

— Az éjjel vihar lesz. Csukják be az ablakokat — mondta az öreg.

— Az öreg meg fog halni!

— Ne említsd többet az öreget meg a halált, elegendem van belőle. Különben jobban tennéd, ha vigyáznál a lapjaidra. Be fogod bukni a betlít.

Két órakor fejeztük be a partit. Ötven dinárt nyertem. Aztán nekiültünk és gitározunk, az öregre ügyet sem vetve hangoltunk, biztosan nem bírt aludni. Még hevesebben vertem a dobot, már azt hittem, beszakad rajta a bőr. Aztán kifáradtunk, és lefeküdtünk. Bob becsukta az ablakot. Még sokat mesélt a lányról.

— Irtó stramm — mondta.

Zsiga fölkel.

— Úgyis meg fog halni — és kinyitotta az ablakot. Visszafeküdt.

Kint nyugodt, csendes idő volt.

Erős szélre ébredtem. Örültem. Mégiscsak megjött a vihar. Az öreg nem fog meghalni. Becsuktam az ablakot, és visszafeküdtem. Reggelre megszűnt a szél, az eső azonban tovább zuhogott. Nem bírtunk kimenni. Hideg volt, és fáztunk. Az öreg is följött, vidámságot fedeztem föl rajta. Zsigára néztem, és megrúgtam a lábát. Az öreg komolytalannak tartott, de azért nem szólt semmit. Mondtam neki, nincs sehol sem csónak. Az öreg széttárta a karjait:

— Az enyémet is ellopták.

Azt mondta, külföldiek voltak.

Sajnálunk. Legjobban bántott az, hogy nem maradhatunk sokáig itt a szigeten, mert hamar elfogy az a pár dinárunk.

Később megállt az eső, a csónak halat hozott. Az öreg csodálkozott, mert csak harmadnaponként járt ki hozzá a lány, olyankor hozott neki eledelt.

Jót ettünk, aztán mondtuk az öregnek, lemegyünk a városba.

A lány kitakarította a szobát, az öreggel addig a síremlékeket néztük.

— Sokan halnak meg mostanában — mondta.

Hangjában azonban nem éreztünk keserűséget, közömbösen mondta, vállán is rántott egyet.

— Sok a munkám, igazán sokan halnak meg.

Aztán kezébe vette a kalapácsot, izmos karjai megfeszültek, fogát összeszorította, és dolgozott. Sok sírkő állt egymás mellett, készen várták a gazdájukat. A kalapácszaj visszhangzott, a sziklák erősen verték vissza a hangokat. Érdekes volt az öreg. Egyhelyben állt mindig. Meg sem mozdult, míg be nem fejezte munkáját. Közben kijött a gömbölyű mellű lány, szóltunk az öregnek: elmegyünk. Mondtuk, csak éjjel jövünk haza. Elmentünk. Én kormányoztam a csónakot. Bob a lány mellé ült. Azt mondta a fruska, ráér, ezért kikanyarodtam az öbölből, és messze bementünk a tengerre. Zsigával később meguntuk a csónakázást, és az öbölbe irányítottuk a csónakot. Egy darabig hallottuk az öreg kopácsolását, majd az öblöt övező sziklák útját állták a kalapács csattanásainak.

Zsigával kiszálltunk, mondtuk, este tízkor találkozunk.

Bob visszakanyarodott a lánnyal, és eltűntek.

Közben betértünk a vendéglőbe, megköszöntük a vendéglősnek lánya kedvességét, és leültünk egy asztalhoz. Bob és a lány még tizenkettőkor sem jött. A vendéglős akkor még nem idegeskedett, mondtuk, jó helyen vannak. Hajnalban azonban odajött hozzánk, most már kissé idegesen nézett ránk, és kérdezte, mikor megyünk vissza a szigetre. Mondtuk, nincs csónakunk.

Éreztük, meg kellene keresnünk Bobékat.

A vendéglős akart adni egy evezőt, de mi nem fogadtuk el. Elhatároztuk, kerítünk egy motorcsónakot. Kimentünk a tengerpartra. A szél föltámadt, mint minden hajnalban, a parton nem volt senki.

Egy csónak nem volt kikötve. Be akartuk gyűjtani, de nem bírtuk. Zsiga elment benzinért, amikor megjött, elindultunk.

— Ilyen ronda idő már régen volt — mondta Zsiga.

Marékkal kellett kidobálnom a vizet. Teljesen eláztunk. Zsiga állandóan káromkodott, de vigasztaltak, a melóért megkapjuk a napi háromezret. Aztán megérkeztünk. Az öreg most kivételesen abbahagyta a munkát, különben éjjel is dolgozott. Piszkos volt, és a fogai sárgák. Bob miatt sokat aggódott. Ott voltak a lánnyal, aztán elmentek. Azt mondta az öreg, baj lesz belőle. Bob röhögött, amikor megérkezett. Azt mondta, irtó jó volt. Az öreg gondterhelten nézett rá. Aztán minden este bejártunk a vendéglőbe, játszottunk. Jó üzlet volt ez a vendéglősnek is. A lány mindig Bobbal volt.

Az öreg egyszer bejött a szobába.

— Fiam — szólt Bobhoz —, utána kell nézni a dolgoknak.

Bob röhögött.

— Az az ő baja — mondta.

Az öreg elmesélte, hogy a lány örökbe fogadott gyerek, az anyját itt ölték meg a szigeten. Ekkor vette magához a vendéglős, a lány azonban ezt még ma sem tudja.

— Sajnálom a lányt — tette hozzá az öreg.

— Árva, szegény — mondta Zsiga.

— Igen — mondtam én.

Bob röhögött.

Amikor levelet kaptunk az öregtől, már tavasz volt. Azt írta, a lány és a vendéglős elköltözött a városból. Azóta egyedül jár be a városba eledeleért. Bobnak megadta a címet, amelyet a lánytól kapott.

Bob ideadta nekem is a levelet.

Az öreg megírta, hogy magának is elkészítette a sírkövet. Többet ne jöjjünk, mert nem találjuk ott. A lányhoz azonban biztosan menjünk ei.

III. A VÉRES ÖREG

Amikor kísértálmam a partra, hogy megfürödjem és lemossam magamról az izzadtságot, újból találkoztam vele. Ott feküdt a homokban, és csontváz testét sütötte a nap. Karját szétterítette, és ha nem láttam volna már előzőleg is, Krisztus-szobornak hittem volna. Csak annyiban különbözött a szobortól, hogy jobb kezén és mellén nem volt sebhely.

Lába sebes volt, valószínűleg azért, mert mindig mezítláb járta a hegyeket és az apró kövek húsába maródtak. Ezek, most homokkal vegyülve ott voltak az alvadtt vérben. Bal keze is véres volt, de nem tudtam megmagyarázni, miért, mert különben mindig hátravetett kézzel járt. Hátát egészen megperzselte a forró nap, és kihólyagosodott, talán azért feküdt mindig a hátára, mert nem akarta, hogy iszonyodjam tőle.

Amikor elmentem előtte, rám pillantott, aztán fejét visszaengedte a homokra. Igaz, mindezt szerettem volna úgy véghezvinni, hogy az öreg ne vegye észre, mert féltam tőle, de ez most nem sikerült.

Legalább ötven méterre úszkálhattam a parttól, és eszembe jutott, hogy munkám sürgősen folytatnom kell, hiszen három nap múlva megérkezik Ella és addig mindent rendbe kell hoznom.

Már a part közelében jártam, erős karcsapásokkal szeltem a vizet, amikor az öreg a partról a vízbe vetette magát.

Egyenesen felém tartott. Én, összeszedve minden tartalék erőmet, igyekeztem kifelé. Az öreg azonban gyorsabbnak bizonyult nálam, és amikor már a part közelében voltam, hirtelen fölbukkant előttem. Kénytelen voltam irányt változtatni. A zavaros és véres vízen keresztül partot értem, még mielőtt az öreg újból fölbukkanhatott volna előttem. Nagyon féltam és a félelem összeszorította a torkom, annyira, hogy fulladozva lélegeztem. Még egyszer visszapillantottam, de az öreget nem láttam, ezért igyekeztem vissza a kis házikó felé. A part homokjára vetettem tekintetem, az öreg már megint ott feküdt, ugyanúgy mint az imént.

Nem törődtem most az öreggel, csak siettem.

Már a campház tetőzetét raktam, és örültem, hogy minden rendben lesz, amikor újból megpillantottam az öreget.

A szükséges anyagot már megvásároltam, az utolsó fizetésemből a belső berendezést is megvettem. Lementem a faluba, szerettem volna végleg berendezni a lakást.

Vállalati kocsin hoztuk az összeállítható ágyakat, a fonott székeket és egy kisasztalt. Amikor kinyitottam a campház ajtaját, az öreg bent volt. Visszahőköltem, irtóztam tőle, és nem mertem bemenni. Pedig mérgemben kedvem lett volna kidobni vagy elvinni, hogy ne lássam többé. Szóltam a sofőrnek, menjen be ő.

Markos ember volt, és belépett. De mikor ő is megpillantotta az öreget, hátrálni kezdett.

— Mi az? — kérdeztem a sofőrtől.

— Nem merek bemenni — válaszolta.

— De miért? — kérdeztem.

A sofőr nem szólt semmit, csak kirakodott az autóból. Kifizettem, és mielőtt elbúcsúztam volna tőle, megjegyezte:

— Fiatalember, óvakodjon, nagyon óvakodjon ettől a beteg embertől — mondta.

— Ki ez az ember? — kérdeztem.

— Nem tudom, de már többször is hallottam róla, és kérem óvakodjon — mondta.

Éreztem, hogy segíteni akar rajtam, ezért megígértem, óvakodni fogok.

Tíz perc múlva megérkeztek a hatósági szervek is. Nem tartózkodtam a ház közelében, vártam, hogy az öreg megunja a dolgot és elhagyja lakásomat.

— Hol van az öreg? — kérdezték.

— Bent van a házban — válaszoltam.

Négyen körülfogták a házat, és az egyik benyitott. A ház üres volt, az öreg már nem volt ott. A padlón vércseppek voltak.

— Kérem, fertőtlenítsen a házat, és nagyon óvakodjon, ha találkozik az öreggel — mondta az egyik rendőr.

Az ijedség erőt vett rajtam és nem tudtam mit mondani, az öreget már ötödször láttam.

— Észlelt-e nála gyanús jeleket? — kérdezte az egyik rendőr.

Kicsit gondolkoztam, aztán eszembe jutott a sebes bal kéz és a véres lábak.

— Igen, láttam — mondtam. — Véres volt a bal keze és alvadt vér volt a lábán.

— Ez még nem gyanúok, de majd kivizsgáljuk az ügyet — mondta a rendőr. Aztán elmentek.

Később a közeli faluba mentem, és béreltem egy szamarat, melyre két hordó volt szerelve. Elindultam a forrás felé. A hordókat megtöltöttem vízzel, és visszamentem a campházba.

A hatósági szervek akkor már megint ott voltak. Az öreget nem találtuk sehol, közben fertőtlenítettem a lakást.

Már három nap telt el, de az öreg többször nem jelentkezett. Én azonban nagyon óvakodtam, s mindig fegyverrel jártam.

Délben újból lementem a faluba. Ellát vártam. Ella hamarosan megérkezett. Visszamentünk, és lefeküdtünk. Figyelmeztettem őt, hogy legyen nagyon óvatos és nélkülem egy lépést se tegyen.

— Az ablakot és az ajtót mindig csukva kell tartani — mondtam, megismételve a rendőrtől kapott utasításokat.

Többször is lementünk a partra, de az öreget sohasem találtuk ott.

Egyszer azonban, amikor visszatértünk, gyanús nyomokat fedtem föl. Apró vércseppek voltak, és ez nagyon aggasztott. Ella ott ült a széken, és amikor az ágyra tette a kezét, fölsikított, majd kiszaladt.

— Mi az? — kérdeztem.

— Gennyes sebcafatok voltak az ágyon.

Fölugrottam, elővettem revolverem, és mindent körülkutattam. Kint csendes idő volt, de nem láttam semmit.

Mindent bezártunk, és lementünk a faluba.

Jelentettem az esetet, és Ellát elhelyeztem az egyik szállodában, majd visszatértem a házba. A vizsgálat már nagyban folyt. Nyomozókutyák is jöttek.

— Merre járt az öreg? — fordult hozzám az egyik nyomozó.

— Nem láttam — mondtam. — És ki ez az ember? — kérdeztem.

— Egy beteg ember — válaszolta. — Ha jól tudjuk, gyilkos. Bizonyítékunk nincs rá, ezért nyomozunk.

Már sötétedni kezdett, de az öreget még mindig nem találtuk. Én is erősen kutattam. Egyszer csak, amikor kiértünk a partra, megpillantottuk. Ott feküdt a homokban, lábujjai és bal keze véres volt. Amikor odaértünk, az öreg ott feküdt vérbe fagyva. Többé nem mozgott.